

Ontdek méér klassiek op [orkest.nl](http://orkest.nl)

## Vioolconcert van Brahms door meesterviolist Gordan Nikolić

Geniet van Gordan Nikolić in een dubbelrol. Als solo-violist in het *Vioolconcert* van Brahms, een hemels mooi werk dat Nikolić als geen ander kent. En als aanvoerder vanaf de eerste lessenaar in Mozarts *Jupitersymfonie*. Een hemels vioolconcert en een goddelijke symfonie dus, gekruid met een vleugje Bartók.

vr 28 maart, 20:00  
PHIL Haarlem  
za 29 maart, 20:15  
zo 30 maart, 14:15  
Het Concertgebouw

Nederlands Kamerorkest  
Gordan Nikolić, leiding en viool



## Schrijf je in voor onze nieuwsbrief



Altijd weten wat er speelt? Schrijf je in voor de nieuwsbrief van het Nederlands Kamerorkest en het Nederlands Philharmonisch. Hoor als eerste over concerttips, achtergrondinterviews, speciale producties en nieuwe concerten. Scan de QR-code om je aan te melden.



NEDERLANDS  
KAMERORKEST

# BEETHOVEN PIANO CONCERT NR. 4

R. Strauss  
Metamorphosen

Gordan Nikolić  
leiding en viool

Alexandre Kantorow  
piano

[orkest.nl](http://orkest.nl)

Yakult

# PROGRAMMA

Wolfgang Amadeus Mozart (1756 - 1791)  
Maurerische Trauermusik in c, KV 477  
(479a) (1785)

Adagio

Ludwig van Beethoven (1770 - 1827)  
Pianoconcert nr. 4 in G, op. 58 (1805)

Allegro moderato  
Andante con moto  
Rondo (Vivace)

Pauze

Gregorio Allegri (1582 - 1652)  
Miserere mei, Deus (1630)  
*arr. voor blazers Max Knigge*

Richard Strauss (1864 - 1949)  
Metamorphosen, studie voor 23 solostrijkers,  
TrV 290 (AV 142) (1945)

Adagio ma non troppo

NEDERLANDS KAMERORKEST

Gordan Nikolić, leiding en viool  
Alexandre Kantorow, piano

za 1 maart, 20:15

Het Concertgebouw

zo 2 maart, 14:30

TAQA Theater De Vest

ma 3 maart, 20:15

Het Concertgebouw

Duur concert: ca. 105 minuten

VOORPROGRAMMA

Pianist en presentator Christiaan Kuyvenhoven  
leidt het programma in.

za 1 mrt, 19:40 – 20:00 in de Spiegelzaal

zo 2 mrt, 13:45 – 14:15 in de Pleinzaal

NPO-Klassiek-presentator Jet Berkhout leidt het  
programma in.

ma 3 mrt, 19:40 – 20:00 in de Spiegelzaal

## Van treurig naar hoopvol

De jonge Franse pianovirtuoos Alexandre Kantorow maakte al vaker indruk op de musici en het publiek van het Nederlands Kamerorkest. Dit keer speelt hij het *Vierde pianoconcert* van Beethoven, hetzelfde concert waarmee hij zijn spectaculaire debuut maakte tijdens de BBC Proms in 2023. Het orkest combineert Beethoven met aangrijpende treurmuziek van Mozart, een nieuw arrangement voor blazers van het wereldberoemde *Miserere* van Allegri en Strauss' indrukwekkende compositie *Metamorphosen* voor 23 strijkers.

### Treurmuziek voor twee logebroeders

Toen Ludwig van Beethoven in 1787 voor het eerst Wenen bezocht en daar in de aanwezigheid van Wolfgang Amadeus Mozart improviseerde, zou deze gezegd hebben: 'Houd hem in de gaten, ooit zal hij de wereld versteld doen staan!'. Mozart zou meer dan gelijk krijgen, en tegelijkertijd is deze uitspraak ook van toepassing op het genie Mozart zelf. Zijn virtuoze pianoconcerten, diepzinnige symfonieën en meesterlijke opera's betoveren tot op de dag van vandaag. Bovendien was Mozart een van de eerste componisten die het symfonieorkest verrijkte met klarinetten. Een prachtig voorbeeld daarvan is het aangrijpende stuk *Maurerische Trauermusik*. Mozart schreef het in 1785 en het klonk voor het eerst tijdens de begrafenis van twee chique vrienden van Mozart, die net als de componist zelf vrijmetelaar waren: de logebroeders Hertog Georg August van Mecklenburg-Strelitz en Graaf Franz Esterházy van Galántha. De muziek is dieptreurig, maar soms ook hoopvol en troostrijk.

### Beethovens vierde pianoconcert

Een jaar na Mozarts vroege dood in 1791 verliet Beethoven zijn geboortestad Bonn om zich in Wenen te vestigen. Net als Mozart veroverde hij het Weense publiek in eerste instantie als pianovirtuoos, waarbij hij regelmatig zijn eigen soloconcerten en pianosonates uitvoerde. Later zou hij vooral carrière maken als componist. Door zijn vanaf 1798 toenemende gehoorverlies trad hij steeds minder vaak op in het openbaar en uiteindelijk werd het zelfs onmogelijk om zijn nieuwe pianocomposities zelf in première te brengen. Zijn laatste uitvoering als solist was tijdens een legendarische

concertavond op 22 december 1808 in het Theater an der Wien, toen zijn *Vierde pianoconcert* in première ging samen met onder andere ook zijn *Vierde* en *Vijfde symfonie*. Beethoven had dit pianoconcert toen al één keer eerder uitgevoerd tijdens een privéconcert in maart 1807, en ook voor de eerste openbare première had hij geen andere solist kunnen vinden. Een recensent sprak over 'een nieuw pianoconcerto, van een ongehoorde moeilijkheidsgraad, dat Beethoven tot ieders verbazing krachtig en in de allersnelste tempi uitvoerde'. De *Allgemeine Musikalische Zeitung* voegde daaraan toe: 'Het meest bewonderenswaardige, unieke, kunstzinnigste en gecompliceerdste van alle Beethovenconcerten tot nu toe'.

Inderdaad verraste Beethoven het Weense publiek met zijn innovatieve ideeën. Zo begint het *Vierde pianoconcert* bijvoorbeeld níet met de gebruikelijke orkestintrodactie, maar met een korte inzet voor piano solo. Hoewel Mozart dat ook al eens had gedaan, is deze opening van Beethoven nóg opvallender, omdat het geen virtuoze entree is van de solist, maar eerder een bescheiden, filosofische overpeinzing. Kort daarna zet het orkest in en pas vanaf maat 74 begint de dialoog met de solist. Het korte maar zeer indringende tweede deel is een discussie tussen twee totaal verschillende karakters: het orkest (dat hier alleen uit strijkers bestaat) maakt zijn argumenten luid en fel duidelijk; de piano blijft rustig, en lijkt vooral begrip te vragen. Dat dit deel iets met de mythe van Orpheus te maken zou hebben is eerder gebaseerd op de rijke verbeeldingskracht van een aantal biografen van Beethoven, dan op harde feiten. Hoe verleidelijk het ook is om in de smeekbede van de solist het verhaal van Orpheus te herkennen (de mythologische zanger en lierspeler die smeekte dat hij zijn geliefde Eurydice uit het dodenrijk mocht ophalen), Beethoven heeft dat zelf nooit gesuggereerd. Tenslotte moeten de extreme dynamische verschillen in het vitale en speelse slotdeel ook een verrassing zijn geweest voor Beethovens publiek.

## Allegri's Miserere voor blazers

Beethovens spannende spel van 'vraag en antwoord' tussen de solist en het orkest is op een heel andere manier ook aanwezig in het bekende *Miserere* van de Italiaanse componist en priester Gregorio Allegri. In zijn religieuze koorwerk gaan twee koren met elkaar in gesprek, telkens onderbroken door (eenstemmige) Gregoriaanse gezangen (muziek uit de kerkelijke liturgie). Speciaal voor dit programma maakte de succesvolle

componist en arrangeur Max Knigge een nieuwe bewerking voor blazers. Het vijfstemmige koor van Allegri wordt nu vertolkt door koperblazers, Allegri's vierstemmige koor met de opvallend hoge sopraanpartij wordt nu uitgevoerd door de houtblazers en de Gregoriaanse gezangen worden door de eerste hoorn gespeeld. Dat dit werk al vele eeuwen tot de verbeelding spreekt blijkt ook uit de (niet bewezen) legende dat de jonge Mozart deze melodieën stiekem - tegen het strikte verbod van de kerk in – foutloos uit het hoofd zou hebben opgeschreven, nadat hij ze twee keer had gehoord in Rome.

## In memoriam van Strauss

De veelzijdige Duitse componist Richard Strauss schreef zijn indringende *Metamorphosen* voor 23 solostrijkers aan het eind van zijn leven, tijdens de laatste fase van de Tweede Wereldoorlog. Het werk is mogelijk bedoeld als rouwmuziek, ter nagedachtenis aan de gebombardeerde theaters van München (zijn geboortestad), Dresden en Wenen. Het is dieptreurige, intense, bijna hallucinerende muziek die de luisteraar van de eerste tot en met de laatste maat gevangenhoudt. De titel van deze compositie verwijst mogelijk ook naar het gedichtgoed van Strauss' favoriete Duitse dichter Johann Wolfgang von Goethe, die het woord 'metamorfose' op zijn oude dag toepaste op zijn eigen spirituele ontwikkeling. En wellicht refereerde Strauss ook aan het tragische lot van de beestachtige soort op aarde, de mens.

Afgezien van enkele snelle, beweeglijke passages overheerst het langzame basistempo 'Adagio ma non troppo'. Het duidelijk herkenbare donkere openingsmotief dat voor het eerst klinkt in de altviolen in maat negen (één toon, die vier keer met felle accenten wordt aangestreken), keert in vele gedaantes terug. Soms ontspoot de muziek volledig, soms is er opeens ruimte voor lyrische passages, bijvoorbeeld in een prachtig duet voor viool en altviool. Overheersend is de atmosfeer van totale wanhoop. Pas aan het slot is er enige ruimte voor berusting als een koraalachtige melodie wordt ingezet die sterk lijkt op de begrafenismars uit Beethovens *Derde symfonie* 'Eroïca'. Strauss noteerde er in de partituur 'In memoriam' bij. Zou hij daarmee verwijzen naar de rijkdom van de Duitse cultuur die door de oorlog werd verwoest?

*Tekst: Noortje Zanen*



## Gordan Nikolić, leiding en viool

Gordan Nikolić is sinds 2004 de concertmeester en muzikaal leider van het Nederlands Kamerorkest. Nikolić werd in 1968 in het huidige Servië geboren, begon op zijn zevende met vioolspelen en ging twee jaar later naar een internaat voor vioolles. Hij vervolgde zijn studie bij dirigent en violist Jean-Jacques Kantorow in Basel en noemt de legendarische dirigent Sir Colin Davis als grote inspirator. Onder Davis was Nikolić van 1997 tot 2017 concertmeester van het London Symphony Orchestra. Nikolić staat niet als dirigent voor het Nederlands Kamerorkest, maar voert vanaf de eerste lessenaar de musici aan. Hierbij streeft hij ernaar dat elke musicus zijn of haar eigen muzikale visie naar voren kan brengen. Nikolić wordt veel gevraagd als muzikaal leider bij internationale gezelschappen. Daarnaast is Nikolić docent aan het Conservatoire de Paris, de Hochschule für Musik in Saarbrücken en Codarts in Rotterdam. Dit seizoen viert Gordan Nikolić zijn 20-jarig jubileum als muzikaal leider van het Nederlands Kamerorkest, met als kers op de taart Brahms' beroemde *Vioolconcert* dit voorjaar.

## Alexandre Kantorow, piano

De Frans-Britse Alexandre Kantorow wordt door critici geprezen als 'De reïncarnatie van Liszt'. Op zijn zestiende maakte hij zijn professionele debuut op het La Folle Journée Festival in Nantes. In 2019 brak hij internationaal door op het Tsjajkovski Concours in Moskou, tweeëntwintig jaar oud. Naast de gouden medaille won hij ook de Grand Prix, die maar drie keer eerder in de geschiedenis van het concours was uitgereikt. Kantorow soleerde bij het Orchestre de Paris, de Berliner Philharmoniker en was al een paar keer te gast bij het Nederlands Kamerorkest. Hij speelde onder meer in het Berliner Konzerthaus, Carnegie Hall in New York en Het Concertgebouw in Amsterdam (in de prestigieuze Meesterpianisten-serie). Zijn eerste album, *À la Russe*, werd bekroond met de Choc de l'Année, en de Critics Prize riep hem uit tot 'Revelation of the Year 2019'. Zijn nieuwste album met werk van Brahms ontving een Diapason d'Or. Later dit seizoen speelt Kantorow het Brahms' *Pianoconcert nr. 1* op tour met het Nederlands Philharmonisch en chef-dirigent Lorenzo Viotti.

## Nederlands Kamerorkest

Het Nederlands Kamerorkest werd in 1955 opgericht. Violist en dirigent Szymon Goldberg was muzikaal leider vanaf de oprichting van het orkest tot aan 1979. Hij verwierf wereldfaam toen hij met het orkest in de Carnegie Hall in New York speelde: 'If ever a concert merited the epithet 'perfect', it was the one given by Szymon Goldberg and his Netherlands Chamber Orchestra in Carnegie Hall,' schreef The New York Times destijds. Het Nederlands Kamerorkest is met 25 tot 45 musici een klein en intiem orkest en weet het publiek telkens weer mee te slepen met zinderend samenspel. De musici vertrouwen blind op elkaar, en die chemie is voelbaar tijdens een concert. In 2004 werd Gordan Nikolić aangesteld als muzikaal leider. Het orkest is samen met het Nederlands Philharmonisch de vaste orkestpartner van De Nationale Opera en wordt internationaal gerekend tot de beste operaorkesten.

## Klassieke muziek voor iedereen

Bij ons krijgt iedereen de kans om te ervaren wat klassieke muziek met je doet. We verwelkomen jaarlijks duizenden kinderen, leiden getalenteerde dirigenten en orkestmusici op en spelen niet alleen op de prestigieuze podia van Het Concertgebouw en De Nationale Opera, maar ook voor buurtbewoners in onze eigen NedPhO-Koepel, in poptempel Paradiso voor nieuw publiek en met kleine ensembles in zieken- en verzorgingshuizen. Geniet je van onze concerten en gun je dit iedereen? Kijk op [orkest.nl/steun-ons](http://orkest.nl/steun-ons) wat je als Vriend of Geefkringlid kunt doen.



## Masterminds over Beethoven

In deze podcast hoor je meer over de mens achter de grote componist. Musicoloog Kees Wisse en podcastmaker Botte Jellema duiken samen in het vaak complexe leven van de grote meesters in de

klassieke muziek. De aflevering over het leven en de muziek van Beethoven is te beluisteren in diverse podcastapps of via [orkest.nl/beethoven](http://orkest.nl/beethoven).